

II RIIGIKOGU

3. istungjärk. **Protokoll nr. 73 (12).** 1924 a.

II Riigikogu koosolek 24. märtsil 1924 a.
kell 5, p. 1.

Kokku on tulnud 73 Riigikogu liiget.

Walitsuse looshis: kaubandus-tööstus-
minister **B. Rostfeld**, riigikassa juhataja **P. Öpik**.

P ä e w a k o r d:

1. Wabadussõjast osawõtnud kaitse-
wäelaste tagawarawäkke arwamise sea-
dus — II lugemisel.

2. Riigi 1924 a. eelarwe — II luge-
misel.

Koosolekut juhatab abiesimees **K. Wirma**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Wain**.

Koosolek algab kell 5.25 min.

1. Päewakorra Juhataja **K. Wir-**
wastuwõtmine. ma: Awan Riigikogu
koosoleku. Päewakorra
kohta ettepanekuid ei tehta, — loen
päewakorra wastuwõetuks.

Enne kui päewakorra juurde minna, on
sekretääril sõna teadaandmiseks.

2. Teadaandmine Sekretäär **J.**
muudatuste kohta Wain: Tööraha
Riigikogu koos- ühise wäerinna nime-
seisus. kirjade järele on Riigi-
kogust lahkunud ja neile

asemele kutsutud järgmised isikud: Wõru-
Walga-Petseri walimisringkonna nime-
kirja järele lahkunud Jaan Tagel, asemele
kutsutud Eduard Kingsepp; lahkunud
Hans Tirusson, asemele kutsutud Peeter
Palowere, Tartu walimisringkonna nime-
kirja järele lahkunud Mihkel Laar,
asemele kutsutud Peeter Michelson;
lahkunud Rudolf Pälson, asemele kut-
sutud Adolf Zillmer. Wiljandi wa-
limisringkonna nimekirja järele lahkunud
Georg Abels, asemele kutsutud Eduard
Luts. Pärnu walimisringkonna nimekirja
järele lahkunud Alice Lewald, asemele
kutsutud Jaak Nanilson.

3. Wabadussõjast Riigikaitse
osawõtnud kaitse- komisjoni aru-
wäelaste taga- andja **H. Laretei**
warawäkke (loeb): Wabadussõ-
arwamise seadus jast osawõtnud kait-
— II lugemisel. sewäelaste tagawa-
rawäkke arwamise seadus.

Juhataja **K. Wirma:** (Hääle-
tatakse.) Pealkiri on nähtawa
enamusega wastu wõetud.

Aruandja **H. Laretei** (loeb):
§ 1. Arwatakse tagawarawäkke: a) kait-
sewäelased, kes wabadussõjas haawata
wõi põrutada saanud; b) kaitsewäelased,
kes 6 kuud ja rohkem eesliinil riwiwäe-
osades riwikohtadel teeninud ja vähemalt
ühest lahingust osa wõtnud.

Juhataja **K. Wirma:** (Hääle-
tatakse.) § 1 on nähtawa ena-
musega wastu wõetud.

Aruandja **H. Laretei** (loeb):
§ 2. Eesliinil wiibimise aeg neile, kes la-
hingutest osa ei ole wõtnud, nii ka neile,
kes alla 6 kuud eesliinil riwiwäeosades
riwikohtadel teeninud, loetakse üks päew
kahe eest ja seda aega arwesse wõttes
wabastatakse teenistusest, kui wastawa-
tes seadustes kindlaksmääratud aeg ära
teenitud.

Juhataja **K. Wirma:** (Hääle-
tatakse.) § 2 on nähtawa ena-
musega wastu wõetud.

Sellega on wabadussõjast
osawõtnud kaitsewäelaste ta-
gawarawäkke arwamise sea-
dus II lugemisel wastu wõetud.

4. Riigi 1924 a. Th. Pool (töer.):
eelarwe — Lugupeetud Riigikogu
II lugemisel. liikmed! Hindamis-

ameti koosseisude üle
kõneledes, tähendasin mina muuseas, et
seal on ametnikka, kes mitte Eesti keelt
ei oska, lugedes seda ebakohaseks nä-
huseks. Teiselt poolt waieldi aga sellele
wastu, iseäranis aga rkl. härra Martna
poolt, kes tähendas, et ei saa kõigilt

ametnikkudelt Eesti keele oskust nõuda, sellepärast, et meil tehnilistest jõududest suur puudus on. (M. Martna, sd.: Jah, seda ma ütlesin.) Teie igatahes katsusite näidata, et meil tuleb sellega leppida.

Mina tahaksin selle väite kohta seda tähendada, et mina sugugi ei tahtnud etteheiteid teha sarnastel juhtumistel, kus Eesti keele oskus mitte hädapärast tarvilik ei ole. Nii on meil metsahindamise ametis ametnikka, kes sugugi Eesti keelt ei oska, kuid siin ei ole see oskus ka mitte nii hädatarvilik ja sellepärast ei räägi mina ka nendest pikemalt. Kuid on teatud ametnikud, kes paratamata peavad Eesti keelt kõnelema, kui nemad üldse tegutseda tahavad ja sarnaste ametnikkude hulka loen mina kõigepealt maamõõtjaid, kellel tuleb kohapeal isikutega läbi käia piiride märkimise puhul. Kui nemad kohalikku keelt ei oska, siis ei saa nemad ka edukalt töötada, vähemalt on nende töö seal suurte raskustega seotud ja sellepärast tuleb seal parandusi ette võtta.

Mis puutub hindajatesse, kellest siin ka kõneldi ja kelle arwu vähendamise vastu waieldi, toonitades, et sellega hindamise kestwuse aeg palju pikemaks tehtaks, siis tahaksin mina selle kohta järgmist tähendada: Hindamise töö kiirus ei olene mitte ainult töötegijate arwust, waid ka sellest, kuidas tööd tehakse ja eriti hindajate oskusest. Kui mina selle küsimuse ülesse wõtsin, siis tegin mina seda sellepärast, et minu arwates töowiljakust, see tähendab tehtawat töö hulka saab suurendada mitte inimeste arwu suurendamise teel, waid sellega, et paremaid hindajaid katsutakse ametisse wõtta, kellest suuremat tööoskust loota wõib.

Edasi ripub töowiljakus suurel määral weel sellest, kuidas tööd tehakse, — tehnilisest korraldusest. Siin peab ütlemä, et minewal aastal on üksikuid töid ette wõetud, mis üldse tagajärgi ei ole andnud. Muuseas toon näiteks talude piirjoonte ümbermõõtmist. On terve rida wana talude piirjooni mõõdetud ja rewideeritud. Selleks on üle miljoni marga ära kulutatud, kuid tagajärjed on need, et muudatused, mis wanade piirjoonte juures ette wõeti, on niiwõrd wäiksed, et neil tegelikult tähtsust ei ole. Järjelikult tuleks sarnaseid töid asjataks lugeda ja tulewikus mitte ette wõtta. Selle asemel ei ole aga neid töid ette wõetud asun-

dustalude juures, kus tõesti warem ehk hiljem waja piirjoonte mõõtmised ette wõtta.

Kõiki eelnimetatud asjaolusid arwesse wõttes, arwan mina, et meil hindamisametis, eriti kui meil parema oskusega inimesi ja tehnilisi jõude ametisse wõtta, siiski sennist ametnikkude arwu mitte waja suurendada ei ole, waid praeguste jõududega ettenähtud aja kestel hindamise töö tarwilikul ulatusel läbi wiia suudetakse.

E. Weberman (rhws.w.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ka mina tahtsin mõne märkuse teha hindamisameti kohta, toetades seda tendentsi, mis juba mitme eelkõneleja poolt ette on toodud. Nimelt, et ametnikkude koosseisu suurendamisi nähtawasti mitte ei ole tarwis ette wõtta, olgugi, et meil esitatud eelarwes 1924 aasta koosseisud on umbes 30 isiku wõrra suurenenud. Üks põhjus, mis juba ennem nimetatud, on, et Saaremaal ei oleks hindamist sel aasta waja ette wõtta, vähemalt mitte enne lapitalude korraldamist. Teiseks käib sama ka Petserimaa ja naroowataguste maade kohta. Nii siis oleks esimeses järjekorras käesolewal aastal tööd jätkata nendes kolmes maakonnas, kus juba minewal aastal tööd ette wõetud olid, see on Harju-, Wiru- ja Järwamaal, kus hindamistööd wististi juba sel suwel lõpewad. Ehk ka ühteaegu wõiks see töö Läänemaal areneda, seega siis juba ühe maakonna, nimelt Saaremaa töö jääks ära, samuti ka Petseris ja naroowatagustes maades. Peale seda ei ole selge, kas riigimetsi ka hinnata tuleb. Need metsad alluwad metsade peawalitsusele ja seal on wastaw töö, nimelt ringpiiri mõõtmine, situatsiooni üleswõtmine ja maapinna hindamine metsa klassifitseerimisega üheskoos juba käimas, nii, et seda paralleelselt teha hindamisameti poolt oleks ülelligne, seda enam, et metsade peawalitsuse korraldusel saaks ehk töö paremini tehtud. Seal ei ole need ülesanded mitte nii suured, mitte nii suur kwantiteet hindajatele ülesandeks, kui seda hindamisameti poolt tehakse, kus minewal aastal nõuti kunni 300 tiinu päwas, mida pidi hindaja ära tegema. Seda kõike arwesse wõttes ei ole nähtawasti tarwidust, et wõrreldes 1923 aastaga, koosseisud suurendatakse, koguni selle wastu, mõne üksiku ametniku wõrra

kantseleijõudude arwel wõiks isegi weel kokku tõmmata. Muidugi siis kärpimise juures tuleks aga töowiljakust tõsta. On mitmelt poolt alla kriipsutatud, et teenistusse wõtmise juures ei ole mitte töö nõudmisi ja tarwilikka eriteadmisi arwesse wõetud ametnikkude wäljawalikul. Peaks kindla soowiawaldusena seda tähendama, et teenistusesse wõtmisel ja kohtade peale määramisel tuleks arwesse wõtta tingimata teenija üld- ja eriharidust ja töökust, aga mitte mingisuguseid muid põhjusi, nagu seda mitmel puhul hindamisameti juhtide poolt on tehtud. Algkooli haridusega isikuid ehk ilma wastawa eriharidusega isikuid ei tohiks mitte kõrgemate kohtade peale sellel erialal seada. Siin on juba mitmelt poolt alla kriipsutatud seda, et teisest rahwusest keeleoskamata isikuid rohkel arwul ametis on. Niipalju, kui tööolud seda nõuawad, ei tohiks ju mitte keeleoskamataid isikuid ametis olla. Siin, kui ma ei eksi, wist rahaministeeriumi esitaja härra Öpik arwas, et ei ole eestikeeletundjaid wastawa eriharidusega isikuid saada. Ma tahtsin selle kohta tuua andmeid Eesti maamõõtjate seltsist. Seal on näha, et meil on Eestis umbes 200 eestlast-maamõõtjat. Nendest on põllutööministeeriumis ametis 100, hindamisametis — 15, mujal ametis — 20. Sellega on umbes 60 eestlast-maamõõtjat wabad. Kuid kui minnakse kohta otsima hindamisametisse, siis ei aita sellest, et inimesel eriharidus on, ei aita sellest, et ta riigikeelt mõistab, et tal on eelmised kogemused sellel alal, waid nõutakse weel midagi muud, ja wõib olla, on härra Piiskar'il õigus, et seal nõutakse, et kohasoowija ei tohi eestlane olla. Kas kuskil riigis sallitakse niisugust showinismi? Meil aga nähtawasti wiiakse seda läbi sihilikult, sellepeale waatamata, et töö selle all kannatab. Eriharidusega isikute leidmisel on tulnud koguni mitmesuguseid kurioosume ette: Minewal kewadel, maikuul pööras Tartu ülikooli wast kewadel lõpetanud üliõpilane kohasaamiseks hindamisameti poole, ja mitte üksi oma nimel, waid ka teiste üliõpilaste nimel, tal oli ka weel soowitus ühe kabinetiliikme poolt, ja kõige selle peale waatamata oli wastus hindamisametist eitaw. Kuid wähe aega hiljemini palgati terve rida ilma mingisuguse eriharidusega isikuid ametisse. Sarnane tegewus on ka minewal aastal hiljem edasi kestnud. Sealjuures on hindamis-

osakonna juhatajaks isik, kel wastawat kõrgemat eriharidust pole, kuid hindamise kontrolöörid, kes tema alamad, peawad tingimata olema agronoomid, mis jällegi loomulik ei ole. Kui alamalt ametnikult nõutakse kõrgemat haridust, siis juhul peaks see iseenesest mõistetaw olema. Oleks ju täiesti loomulik, et see ametasutus, kui temal eriharidusega isikuid tarwis on, iseäranis maamõõdu osakonnas, awaldaks sel puhul wastawad kuulutused, et kandidaatidel waba wõistlus oleks. Kuid seda meie ei näe, seda seal ei ole kunagi kuulda olnud, et waba kohtade üle oleks teatatud laiematele ringkondadele. Ja kui üksikud sellest siiski teada saawad, siis kohta saada ei ole kellegil nendest korda läinud.

Rahaministeeriumi esitaja härra Öpik waidles selle ettepaneku wastu, et arhiwaari abi koht koosseisust wälja jäetakse. Tema tõi andmeid ette, et 400.000 tiinu jaoks on juba plaanid walmis ja nende hoidmiseks peawad wastawad jõud olema. Kuid tegelikult ei ole need plaanid weel mitte hindamisametis ja waewalt ka 1924 a. jooksul sinna jõuawad. Nemat on praegu hindajate käes läbitöötamisel ja alles pärast kinnitamist lähewad nemad arhiwi, mis wististi enne aasta lõppu sündida ei saa. Tähendab, inimest panna ametisse selle arhiwi juurde, mis tulewal aastal alles tegelikult asutatakse, oleks üleliigne luksuse meie praeguse ametnikkude rohkuse juures. Nii, et see ettepanek nimetatud ametnikku koosseisust maha kustutada, on täiesti põhjendatud, sest praegu weel ei ole arhiwis tööd tegelikult olemas. Siis sama ametkonna kohta kaitses härra Öpik weel kantselei asjaajajat, kui tarwilikku ametnikku. Kuid minu andmete järele on see asjaajamine wäga wäikene, päewas on kantseleile sisse tulnud umbes kümme paberit ja sama palju wälja läinud ja selle jaoks on juba järgmine koosseis: sekretäär, asjaajaja, registraator, 2 kantseleiametnikku ja 1 masinakirjutaja, nii, et eri asjaajaja peale nende 7 ametniku oleks täiesti üleliigne ja peaks juba selle koosseisuga läbi saama. Asjaajaja mahakärpimise wastu ei peaks midagi olema, waid see oleks tarwilik kokkuhoidmine, mis tegelikkudest töötingimistest nõuetaw on ja koosseisu suurendada oleks tõesti ülekohus. Peale nimetatud koosseisu on seal raamatupidamise alal raamatupidaja ja arweametnik olemas. Niisugune amet-

nikkude hulk oleks isegi suurem, kui Wene bürokratismi ajal, kus ametkondades liiga palju ametnikka peeti.

Härra Öpik tähendas muuseas veel seda, et meil puuduvad eriteadlased ja selle palgaga, mis koosseisudes ette nähtud, ükski eriteadlane ametisse ei tule, kui pealegi arwesse wõtta seda, et hindamisamet on ajutine teenistus. Kui see seisukoht ministeeriumi esitajale selge, et koosseisus ettenähtud palgaga ükski eriteadlane ametisse ei tule, kas siis maksab mittekõlbulikku isikuid ametisse palgata. Kui tööjõud on wähesed ja mitte asjakohased, siis ei saa ka kahekordse mitteasjatundjate juurdepalkamisega tööd ära teha. Hindamisamet on kawatsenud naroowatagustel maadel töid ära anda eraettewõtjatele wõi nõnda öelda kontragentidele. Põllutööministeerium on mõnel puhul maamõõdu töid niiwiisi wälja andnud, kuid need agendid ei ole kunagi tööd küllalt hästi ära teinud, nii et seda riigi kulul pärast tarwis on olnud parandada ja täiendada. Sellepärast oleks otsarbekohasem, et sarnaseid katseid enam ei tehtaks, waid et hindamisamet ise seda tööd ka Naroowa taga ja Petserimaal korraldaks. Need, riigikeelt mittemõistjad ametnikud, kellel raske on Eesti rahwa hulgas ilma keelt oskamata asja ajada, need wõiksid seda tööd teha naroowatagustel maadel ja Petserimaal, seal saaksid nad ennemini walmis, kui mujal.

Senniste kogemuste järele otsustades, kui arwesse wõtta seda töowiljakust, mis oli 1923 a. ja oletada, et see nii edasi kestab ka 1924 a., siis wõib arwata, et see töö 5 aasta jooksul lõpetatud saab. Selles juures wõiksid need maosad, mis siin juba nimetatud ja kus lapitalud kruntida tulewad, jääda hiljemaks ja wõiksid teises järjekorras täidetud saada. Kui ma ei eksi, siis wist härra Gutman rääkis, et maamõõtjatel ei ollagi nii wäga tarwis riigikeelt mõista, sest nemad töötada tühjadest kohtades kuskil metsas, soodes jne. Nii umbes sain mina aru nendest põhjendustest. Kuid tegelikult on asi teisiti, ja just maamõõtjad peawad hästi riigikeelt mõistma, sest neil tuleb piirinaabrid kutsesega wälja kutsuda ja piiridokumendid läbi waadata, piiritülide juures juurdlusti teha, ning sealjuures kohalikku elanikka üle kuulata, nendega tuleb wäga tõsistes asjades selgusele jõuda, millejuures keeleoskamine paratamata tarwilik on. Lõpuks tulewad meil ka wastawad proto-

kollid kokku seada, mis wõrdlemisi pikad on ja mida nemad jällegi ilma keele oskamata kuidagi teha ei saa. Nii, et siin on paratamata alternatiiv, kas maamõõtja tunneb riigikeelt, saab selle kõigegega ise walmis, wõi kui tema keelt ei tunne, siis peab temale tõlgi kaasa andma. Niisuguseid asjaolusid meie omale aga ette kujutada ei saa, sest siis tuleb umbes samasugune seisukord, nagu see meil mõnes ministeeriumis juba olemas on, näiteks kaubandus-tööstusministeeriumis, kus on wastaw nõunik ametis, kes riigikeelt ei mõista, ning koosseisus on veel üles wõetud üks korrespondent — tõlk, kes härra nõuniku mõtteid Wene keelest Eesti keelde tõlgib, ning temale tarwisolewa eestikeelse materiaali Wene keelde tõlgib. Nii peaks igal maamõõtjal korrespondent kaasas olema, muidu läbi ei saa. Kuid waewalt saab meie riik sarnasele seisukohale asuda, et igal maamõõtjal, kes riigikeelt ei mõista, ja neid on hindamisametis palju, peaks tõlk kaasas olema. Sellepärast peaksid need maamõõtjad, kes riigikeelt ei mõista, töötama nendes riigiosades, kus nemad läbi saawad selle keelega, mis nad tunnawad, näiteks Naroowa taga ja Petserimaal, aga teistes kohtades peaks riigikeele tundmist nõudma.

Keegi eelkõnelejatest, kui ma ei eksi, wist härra Penno, rääkis sellest, et piiride mõõtmisel on mitmel pool ette tulnud suuri wahesid, kuna ühe talu peale on see wahe olnud koguni 4 tiinu. Mina kuulasin asjatundjatelt järele ja need, kes sellele tööle lähedal seisawad, arwawad, et sarnast wahet küll ei ole. Kui see on olnud, siis on see haruldane erand olnud, kuid tegelikult on sennised tööd näidanud, et kui hindamistööd, mis praegu tehakse, wõrrelda endiste plaanidega, siis on Harju-, Wiru-, ja Järwamaal keskelt läbi mitte üle 1½ % pinna suuruses wahet leitud ja sarnane wahe on hindamise instruksiooni järele täiesti lubataw. Nii, et siin 4-ja tiinuline wahe wõis olla waid mõni ainus juhtumine ja sellest oletada, et kõik talud peawad uuesti läbi mõõdetama, oleks liiga suur kulu riigikassale. Ka ennemalt, kui Liiwimaa hindamine käimas oli, ka siis ei mõõdetud uuesti kõik talud ja mõisad, waid oli endiste plaanide järele suur hulk tööd ära tehtud. Kui aga oletada, et on tarwis kõik uuesti ära mõõta, siis wõtaks see töö umbes 50 aastat aega, sest et asjatundjad arwawad, et üks maamõõtja wõib mõõta

aastas kunni tuhat tiinu, seega 40 maamõõtjat à tuhat tiinu teeb välja 40 tuhat tiinu aastas ja kui nüüd tiinude arwu, 2.000.000, jagada 40 tuhande peale, siis saame 50, see on, töö lõpetamiseks kuluks 50 aastat. Sellest on näha, juba sellest aastate arwust, et meie niisugust hiigla tööd ei saa läbi wiia. Sellepärast peab minu arwamise järele Riigikogu soowi awaldama, et ostetud talude ja ülewõetud mõisate hindamine jääks hindamistöde lõpule, ja et maamõõtjad teeksid ainult seal plaanid, kus neid senni olemas ei ole, aga seal, kus plaanid olemas, seal ainult parandaksid neid, siis saaks töö rutem walmis, läheks tublisti vähem maksma ja wõiks ka korralikumalt tehtud saada.

Ma tahaksin weel tähelpanu juhtida ühe wäikese asja peale, mille kõrwaldamine ka teatud mõttes kokkuhoidmist wõimaldab. Nimelt on hindamisametil tarwitada üks automobiil, mida selleks tarwitatakse, et hindamisameti ülemusel wõimaldada mugawamalt teenistusse tulla ja jälle teenistusest ära minna. Meil oli eelarwe-komisjonis tõsise kaalumise all küsimus, kas ei tuleks isegi ministritele autode tarwitamist piirata. Riigikogu praeguses koosseisus ka selle wastu ei waidle, et tuleb seda piirata, kuid nüüd näeme, et autod wõrdlemisi wäiksematel ametnikkudel on, ja seda mitte tegelikude tarwiduste jaoks, waid ainult teenistusse tulemiseks ja äraminemiseks. Selle asjaolu peab tähelpanu pöörama.

Kokku wõttes pean ütlema, et mina isiklikult leian, et wähendamis-ettepanekud kinniswarade hindamisameti koosseisude kohta täiesti põhjendatud on ja arwan, et asja riiklikult, sisuliselt, ja töö üldise otstarbekohase läbiwiimise seisukohalt wõttes wõiksid julgesti kõik rühmad toetada neid piiramis-ettepanekuid, mis siin täna on tehtud. Nad on wäga tagasihoidlikud ja siin, kui puhttehnilises küsimuses, ei peaks rühmade wahel mingisuguseid lahkuminekuid olema.

P. Baranin (wen.): Господа депутаты. На прошлом заседании, а также и сегодня, представитель трудовой фракции, касаясь штатов управления по оценки недвижимых имуществ, сделал заявление о недопустимости нахождения на службе землемеров, не знающих государственного языка. Хотя это заявление сделано было в довольно мягкой форме, но часто бывает так, —

мягко стелет, — жестко спать. Поэтому я должен выразить крайнее недоумение, по поводу подобных заявления, исходящих из рядов трудовой фракции. Одновременно отрядно отметить, что представитель социал-демократов, господин Мартна, вполне беспристрастно, логически правильно и с исчертывающей ясностью ответил на это заявление, к которому прибавить почти что нечего. С другой стороны, прискорбно было слышать, что представитель независимых, господин Пийскар не мог даже хладнокровно выслушать доводы г-на Мартна. С которыми он, видимо руководствуясь своей партийной программой, был совершенно не согласен. Не лишним будет добавить, что в этом вопросе не мешало бы соблюдать некоторую умеренность и терпение. Никто из нас не возражает и не будет возражать против необходимости и целесообразности знания государственного языка, но в то же время надо признать, что не каждый способен его в короткий срок выучить. А между тем, такие люди, как например землемеры, приносят одинаковую пользу, как незнающие, так и знающие язык государственный. Поэтому с моей стороны — честь и хвала тому учреждению, которое, принимая на службу лиц с специальными знаниями, не обращает внимания на их национальность, а считается только с образовательным цензом. В заключение смею вас уверит, господа, особенно нервно настроенных в этом вопросе, что прежде, чем вы забудете русский язык, мы раньше усвоим язык государственный, а до того времени в государственной машине из-за языка ничего не поломается.

Riigikassa juhataja P. Öpik: Lugupeetud rkl. härra Martna pidas tarwilikuks tähelpanu juhtida sellele, et Soomes kaebatakse, nagu satuks meie piiritus salakaubana Soome. See küsimus oli omal ajal lahendamisel Eesti-Soome segakomisjonis, mille eesmärgiks oli Eesti-Soome hea wahekorra alalhoidmine. Meie rahaministeerium ei seisa piirituse salajase wäljaweoga Soome mingisuguses ühenduses. Meie tolliasutused walwawad piinlikult selle üle, et keeluseaduse maale sõitwatel laewadel oma laadungis joowastawaid jookke ei ole. Kui siiski mõned kodanikud keeluseaduse maades on tabatud joowastawate jookide müümisel, siis tuleb seda küll wäga kahetseda. Salaja maale tulnud piirituse päritolu kindlaksmääramine on loomulikult raske ja sama loomulikult satub kergesti mõt-

lema, nagu tuleks piiritus kõige lähemast piiritust valmistawast riigist. Kuid wiimasel ajal hakatakse meie ligemates keeluseaduse maades, nimelt Soomes ja Rootsis ka aru saama, et meie selles asjas süüdistuste näol ülekohut on tehtud sellega, et mujalt sissetoodud piiritus meie arwele on pandud. Aga et see nii on, põhjendab järgmine asjaolu: ärielus ja kaubanduslikus läbikäimises on tooniandwad põhimõtted, et kaupa sealt tuleb osta, kus ta kõige odawam. Kuid meie piirituse hind on märksa kallim, kui teistes riikides, kus ka piiritust valmistatakse ja kust teda õige ohtralt nendesse maadesse wõolab. Siis härra Tamm'e poolt on ettepanek tehtud, et 15.000.000 kraadi piiritust, mis valmistatakse, riigile wõetakse hinnaga 7 marka kraad. Selle kohta on mul järgmist seletada: rahaministeeriumi ja piirituswabrikantide wahelise lepingu põhjal on 1923 ja 1924 a. hooajal valmistatud piirituse wäljaweoks müügi õigus wiimastel, kusjuures rahaministeeriumil on õigus piiritust, mis 1925 a. weel müümata, ära osta hinnaga 7 marka toop kohal, tähendab piirituswabrikus. Sellejuures tuleksid weel weo- ja puhastuskulud juurde arwata. Asjaolu, mis walitsusele põhjust andis piirituse wäljawedu wabrikantide kätte anda, oli järgmine: süüdistati walitsust, et selle ameti-aparaat on mitmesuguse riikliku sisseostu ja wäljamüügi korraldamiseks ja kontroleerimiseks liiga raskepärane, et ta nii ruttu ilmaturu nõuete järele kohaneda ei saa, kui eraettewõtted, et walitsusel puuduwad wäljamaal tarwilikud ühendused turu leidmiseks, samuti läheb wahetalitus kulukamaks. See omakorda tõstab piirituse hinda ja teeb selle wäliseturul wõistlemiswõimetuks. Nüüd aga tuleks produtseeritud piiritusel oma hinda turunõuete järele kunni wõimalikkuse piirideni alandada. Möödalinud aastal sai riik 42 miljonit marka piirituse wäljaweost, mis sellega seletataw on, et piiritus kallimalt müüdi, kui selle harilik hind ilmaturul oli. Aasta lõpupoole on aga konkurents piirituse hinna alla surunud ja ei ole sellepärast käesolewal aastal seda tulu loota. Üldiselt on ilmaturul wõistlus wõrdlemisi suur, sest et mõnes riigis keelu- ja piiramiseadused, ja mõnes rahaline seisukord ei luba alkoholi sisse wedada, mispärast mitmed produtseerijad riigid on pidanud saaduste tagawarasid alla oma hinna müüma ja sellega

suuri kahjusid kannatanud. Kui riik üle normi valmistatud piiritust 15 miljonit kraadi oleks sunnitud üle wõtma, siis riikuks ta sellega esiteks, — tehtud lepingud, teiseks, — ei wõiks piirituse müügist wälisurgudele juttugi olla, mispärast piiritus järgmise aasta peale seisma jääks, kusjuures kahanemise juures järgmisel aastal liig suuri kahjusid saadaks, sellepärast, et siis tuleks ainult poole aasta tarwidus valmistada lasta. Iga wabriku peale langeks siis alla 100.000 kraadi ja produktsioon läheks selle wäikese normi juures väga kulukaks ja kalliks. Kui aga wabrikute arwu vähendada, siis tekib jälle küsimus, missugused wabrikud kinni panna ja missugustele töötamise luba anda. Wäikese produktsiooni juures kannataks wast aga majapidamine ja ei saaks kõike alawäärtuslikku külma wõetud materjaali ära kasutada. Ülaltoodud põhjustel palun küsimust edasi lükata järgmise hooaja piirituse valmistamiseni. Mis puutub aga eelkõnelejate poolt tehtud märkuste kohta kinniswara hindamisameti üle, mis just eriti keeleoskamatuses kohta käisid, keeleoskamises mitte küllalt ettevalmistuse kohta, siis wõin ma weel kord toonitada, et kuigi kinniswarade osakondades keeleoskamatusid on, siis on seal siiski niiviisi korraldatud, et iga töötawa salga juures on keeleoskaja ametnik ja töö selle all mitte ei kannata. Keeleoskamatusetele on antud peajasjalikult puht tehniline töö. Ei ole ka õige, nagu oleks kinniswarade hindamisamet ametnikka wõtnud mitte kuulutuse järele, waid ainult tutwuse läbi. Kui amet asutati, olid wastawad kuulutused kõigis kohalikkudes ajalehtedes ja just nende pakkujate hulgas on wälja walitud need, kes kõige kohasemad olid: kellel kõrgem haridus ja paremad teadmised. Nende hulgas on igatahes suur osa ametnikka just põllutöökooli lõpetajaid, keskpõllutöökooli lõpetajaid; on ka kõrgema haridusega ametnikka, nagu agronoome.

E. Weberman (rhws.): Ma tahtsin ühe märkuse teha weel tolliameti kohta. Siin on sellest juba pikemalt räägitud, sellepärast ei taha mina lugupeetud Riigikogu liigete aega wiita, waid tahan waid tähendada, et see, mis siin räägitud tollirewidentide arwu kohta, et nende arwu on tingimata tarwis suurendada — sellel wäitel ei ole minu arusaamise järele mingisugust alust. Et töö tolli peal, ni-

melt sissetulewate kaupade rewideerimine, tänawu aastal suurem saaks olla, kui minewal aastal, ei saa kuidagi oletada. Kui nüüd uue tolliseadustiku peale tugeses siiski oletada, et on tarwis kunni 24 rewidenti, siis wõib ju sellest seisukohast välja minnes see teoreetiliselt väga õige olla, kuid tegelik töö ei tarwita nii palju rewidente. Praegu on seal 15 rewidenti ja igauks, kes asja lähemalt tähele paneb ja soowiks ning püüaks kohapeal asjaga tutwuneda, see näeb, et wõib saada läbi mitte ainult 15-ne rewidentiga, waid on täiesti tõenäollik, kui asja tõsiselt wõtta, et tulewal aastal minnakse, wõib olla, 15-ne rewidenti pealt 10-ne peale. Need arwud ei ole mitte fiktiivsed, waid need on asjatundjate tõsisel kaalumisel õiged leitud olewat. Kõneldakse siin 20-st rewidentist, siis wõib ju minna ka 24-ja peale, kuna leidub ju ehk rohkemgi weel asjatundjaid ametnikka, kuid peapõhjus, miks seda aga mitte tegema ei pea, seisab selles, et suur osa kaupu, mis praegu tolliladudes olemas, on juba rewideeritud ja nende wäljalaskmine ei nõua mitte enam rewidenti tööd. Ka ei luba meie rahaasjanduslik seisukord enam sedasama tollipoliitikat jätkata, et meie, isegi mitte kulda hoides, läinud aastal lubasime sarnase suure kaupade sisseweo. Sarnast tollipoliitikat ei saa meil enam paratamata olla (M. Martna, sd.: Ega see siis tollipoliitika tagajärg ei olnud!) Sarnast kaupade sissewedu, kui seda oli lubatud 1923 aastal, meie raha seisukord ei luba. Sellepärast on siis need kärpimised, mis eelarwe-komisjon tegi, täiesti põhjendatud. Kui tahetakse tõsiselt asuda kokkuhoidmise printsiiobile, siis tuleb Riigikogul neid ettepanekuid toetada.

Riigikassa juhataja **P. Öpik**: Riigikogu liikme härra Weberman'i praeguste sõnade peale oleks mul siiski toonitada, et just kawatsetud töökorraldus nõuab meilt 24 rewidenti. Kui meil tegelikult 15 rewidenti töötawad, siis tuleb see sellest, et alles 1-st jaanuarist tolliseaduse tegelikule käsitamisele asusime. Praegusel momendil, kus laewasõit jääolude tõttu täiesti seisab ja mitte ainult meie maal, waid isegi Saksamaal istuwad sadamates ligi 50 laewa kinni ja ei pääse sealt mitte välja, selle tõttu on meil praegu waikne aeg. Niipea aga, kui na-

wigatsioon algab ja kui meie tahame talitada selle uue seaduse järele, mis ette näeb kergendusi just sellele publikumile, kes tolliga läbi käib ja tolli tarwitab, siis on meil igatahes suurem rewidentide arw tingimata tarwilik. Ettepanek on tehtud sellepärast, et Wabariigi Walitsus ei loe wõimalikuks waikides mööda minna kärpimise ettepanekutest, sest kahjud, mis selle läbi tekkida wõiwad, wõiwad suured olla, mille peale tuleb härradel Riigikogu liigetel tähelepanu juhtida.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Gutman**: Riigikogu liikme Jõeäär'i poolt on hulk vähendamis-ettepanekuid tehtud, millised olid juba tema poolt eelarwe-komisjonis tehtud, kus nad tagasi lükati. See eelarwe vähendamise wiis, kus wastuwõetud ametnikkude koosseis ja ametnikkude palgad kindlaks määratud, siis palkade lõpusummast maha arwata 10%, oleks wast wäewalt otstarbekohane. Vähendamised majapidamise alal, mis seisawad peasjalikult koos: üürist, küttest, walgustusest, ei ole ka läbiwiidawad. Kui üüri ära ei makseta, siis aetakse korterist välja ja ametkond ei saa töötada. Kui ei saa ruume walgustada ja kütta, ei saa ametkond jälle töötada. Siin wõiks näiteks tuua tolliaidad; need on tolliwalitsusele üüritud. Kui majapidamise kulusid vähendada, ei saa tolliwalitsus aitasid üürida ja siis langeks rohkem, kui kaks korda tuludest välja, kui kulud aitade üürimisel, sest tolliwalitsus saab tolliaitadest kaks kord enam kui ta maksab. Nende ettepanekutega ei saa komisjoni nimel mitte ühineda.

Edasi on räägitud kinniswarade hindamisametist väga palju. Wäga tähtis oleks Põhja-Eestile, et kinniswarade hindamine kiires korras läbi wiidaks, kuna kinniswarad väga puudulikult hinnatud, osalt isegi täiesti hindamata, mille tõttu õiglane maksustamine täiesti raske. Kui maksustamine õiglane ei ole, siis on maksjatel täielik õigus maksude üle nuriseda. Siin tähendas rkl. härra Juhkam. et kui kinniswarade hindamisameti koosseisu selle määrani tõstetakse, kui eelarwes on ette nähtud, siis ei jõutaks seda mitte juhtida. Pean tähendama, et sellest juhtimisest langeb õige suur osa maaomawalitsuste, see on maakonna- ja wallawalitsuste peale ja iseäranis suur

osa on maakonnawalitsustel täita ja kui viimased oma ülesannete kõrgusel seisavad, siis ei ole mitte karta, et meie neid ametnikka ära kasutada ei saa. Tööd on ja mida rutem see lõpetatakse, seda kasulikum, sest enne, kui kogu hindamine läbi ei ole viidud, kui kõik maa terweni ei ole hinnatud, ei saa ka maksustamist alata. Ja mida rutem on see läbi viidud, seda kasulikum on ta rahwale ja riigile.

Juhataja **K. Wirma**: Rahaministeeriumi eelarwe kohta on esitatud järgmised ettepanekud:

Wabariigi Walitsuse ettepanek: „Rahaministeeriumi eelarwet tollipeawalitsuse alal järgmiselt täendada:

I. Koosseisudesse uuesti üles wõtta eelarwe-komisjoni poolt wälja jäetud:

Tallinna peatolliametis.

Rewidendid I järgus 2, palgaga 13.500 marka kuus, rewidendid II järgus 2, palgaga 11.700 marka kuus, rewidendid III järgus 1, palgaga 9.900 marka kuus.

II. Täiendada samal alal kulude eelarwe § 1 — Palgad juurdewõetawate rewidentide palkamiseks:

2	rewidenti à 13.500 mk.	—	Mk. 27.000.—
2	„ à 11.700 „	—	„ 23.400.—
1	„ à 9.900 „	—	„ 9.900.—

Kokku kuus Mk. 60.300.—

Arwates 1. aprillist, s. o. 9½ kuu eest — Mk. 572.850.—“

Rkl. Jõeäär'e esimene ettepanek: „Wähendada korraliste kulude osas:

RAHAMINISTEERIUM.

I. Keskasutus.

		Wõrra.
§	1. Palgad	323.800.—
§	4. Esftus	40.000.—
§	8. Kantseleikulud	35.000.—
§	9. Majapidamine	139.400.—
	Kokku peatükk I	538.200.—

II. Riigikassa.

§	1. Palgad	852.200.—
§	8. Kantseleikulud	108.000.—
§	9. Majapidamine	15.200.—
	Kokku peatükk II	975.400.—

III. Otsekoheste maksude peawalitsus.

§	1. Palgad	2.285.500.—
§	8. Kantseleikulud	108.000.—
§	9. Majapidamine	120.500.—
	Kokku peatükk III	2.740.000.—

IV. Aktsiisi peawalitsus.

§	1. Palgad	2.195.000.—
	Kokku peatükk IV	2.195.000.—

V. Tollipeawalitsus.

§	1. Palgad	4.000.000.—
§	8. Kantseleikulud	534.000.—
§	9. Majapidamine	1.352.300.—
	Kokku peatükk V	5.886.300.—

VI. Kinniswarade hindamisamet.

§	8. Kantseleikulud	142.700.—
§	9. Majapidamise kulud	110.000.—
	Kokku peatükk VI	252.700.—

Kokku rahaministeerium 12.587.600.—“

Rkl. Jõeäär'e teine ettepanek: „Wälja jätta riigiasutuste koosseisudest:

RAHAMINISTEERIUM.

Riigikassa.

Laenujaoskond.

Juhataja abi	1	11.700.—
Asjaajaja	2	8.700.—
Arweametnik	1	5.500.—
Kantseleiametnik	3	4.600.—

Tolli peawalitsus.

Irboska tolliwalitsus.

Ülem	1	10.800.—
Ladude ülewaataja	1	5.800.—
Kantseleiametnik	1	5.300.—
Walwur II j.	1	4.600.—
„ III j.	1	4.400.—

Kinniswarade hindamisamet.

Juhatus ja kantselei.

Asjaajaja	1	8.700.—
Arhiwaari abi	1	5.500.—

Hindamisosakond.

Hindamisekontrolöör (eritundja)	2	13.500.—
Arweametnik	1	6.200.—
„	1	5.500.—
Masinakirjutaja	2	5.000.—

Maamõõdu osakond.

Maamõõdu kontrolöör	2	11.700.—
Wanem maamõõtja	1	9.900.—
I järgu „	5	7.700.—
II järgu „	1	6.800.—
Joonestaja	1	5.500.—
„	2	5.300.—
„	1	5.000.—

Ühenduses koosseisude vähendamisega panen ette vähendada krediite:

RAHAMINISTEERIUM.**II. Riigikassa.**

§ 1. Palgad	Wõrra.	387.200.—
-------------	--------	-----------

V. Tolli peawalitsus.

§ 1. Palgad	401.700.—
-------------	-----------

VI. Kinniswarade hindamisamet.

§ 1. Palgad	2.113.800.—
§ 2. Ametsõitute tasu	500.000.—
§ 12. Liikuw wara	500.000.—“

Rkl. Köster'i ettepanek: „Peatükk IV, § 2 summat vähendada 120.000 marga võrra.“

Rkl. Juhkam'i ettepanekud:

„1) rahaministeeriumi keskasutuse koosseisudest maha kustutada 2 nõunikku, arwates 1. juulist ja peat. I krediiti vähendada 234.000 mk. võrra, ja

2) tolli peawalitsusest, samuti 1. juulist:

1 käskudetäitja ametnik	9.900.—
1 kantseleiametnik	5.300.—
1 „	4.600.—
1 käskjalg	4.000.—

23.800.—
154.700.—“

Rkl. A. Tamm'e ettepanek: wõtta „peatükk IV, § 26 Mk. 506.824.200.—“ (s. o. suurendada 105.000.000 marga võrra ülenormi aetud piirituse ostmiseks, 15.000.000° à Mk. 7.—)

Rkl. Köster'i ettepanek: wõtta „peatükk IV, § 26 Mk. 524.824.200.—“ (s. o. suurendada 123.000.000 marga võrra ülenormi aetud piirituse ostmiseks, 15.000.000° à Mk. 8,20.—)

Rkl. Jõeäär'e ettepanek hääletamise korra kohta: „Minu poolt esitatud üldised vähendamise-ettepanekud, kui kaugemale ulatawamad, ennem hääletada,

kusjuures nende wastuwõtmise korral koosseisude vähendamine jääks Wabariigi Walitsuse hooleks; sarnasel korral aga, kui need tagasi lükatakse, hääletada koosseisude kärpimised ja nendest tingitud vähendamised.“

Need on kõik ettepanekud rahaministeeriumi eelarweosa kohta. Ma kawatsen neid hääletamisele panna järgmiselt: kõigepealt rahaministeeriumi esitaja härra Öpik'u poolt esitatud ettepanek, siis rkl. Jõeäär'e esimene ettepanek, ja kui rkl. Jõeäär'e esimene ettepanek peaks tagasi lükatama, siis tuleb tema teine ettepanek hääletamisele. Wõetakse I ettepanek aga wastu, siis teine ettepanek hääletamisele ei tule. Edasi tuleb hääletamisele rkl. Köster'i ettepanek peatükk IV. § 2. vähendamise kohta, siis rkl. Juhkam'i 2 ettepanekut, mis tulewad lahus hääletada ja lõpuks rkl. Köster'i ja Tamm'e ettepanekud IV peatüki § 26-da suurendamise kohta. Need on aga paralleel-ettepanekud ja nad tulewad siis paralleelselt hääletamisele. Selle hääletamise korra kohta keegi sõna ei soowi? Hääletamise motiwide kohta on sõna rkl. Tamm'el.

A. Tamm (rhsw.): Et minu ja härra Köster'i ettepanekud ühisulised on, kuna temal aga ainult suurem summa ette nähtud on, mul on ainult 7 marka ette nähtud, aga temal on sinna veel weo- ja puhastusraha 1.20 pn. juurde lisatud, siis mina ühinen tema ettepanekuga, arwesse wõttes seda, et neid 8.20 pn. ei ole walitsus kohustatud wälja maksma, waid tema peab püüdma odawamalt osta. Sellepärast wõtan mina oma ettepaneku tagasi.

Juhataja K. Wirma: Rkl. Tamm ei soowi, et tema ettepanek hääletamisele tuleb. Hääletamisele tuleb rahaministeeriumi esitaja poolt tehtud ettepanek, et tolliametis rewidentide arw saaks suurendatud, mille tagajärjel 9½ kuu eest eelarwesse § 1 572.850 mrk. juurde tuleks. (Hääletatakse.) Poolt on antud 17 häält, wastu — 28 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Jõeäär'e esimene ettepanek üldiste vähendamiste kohta 12.587.600 marga võrra, kusjuures ettepanekutegija arwamise järele Wabariigi Walitsuse hooleks jääb koosseisude vähendamine. (O. Strandman, tõer.: Arwamist ei saa hääletada.)

Mina panen hääletamisele ainult ettepaneku enese, tehes teatawaks, missugustel motiividel ettepanek on tehtud. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Jõeäär'i teine ettepanek, kus on üksikult üles wõetud koosseisude vähendamine ja wastawates paragrahwides krediitide vähendamine.

A. Jõeäär (sd.) (kohalt): Panen ette lahus hääletada oma teise ettepaneku üksikud osad — 1) Riigikassa. Laenujaoskond. 2) Tolli peawalitsus. Irboska tolliwalitsus. 3) Kinniswarade hindamisamet.

Juhataja **K. Wirma**: Ettepanekute gija soowib lahus hääletamist. Tähendab, hääletamisele tulewad riigikassa laenujaoskonna wastawad vähendused, misjuures palkade vähendus oleks 387.200 marka. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega tagasi lükatud.

Järgmine vähendamine käib Irboska tolliwalitsuse kohta, kusjuures palga paragrahw wäheneks 401.700 marga wõrra. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud. (A. Jõeäär, sd.: Palun ära luge da!) Palun weel kord. (Hääletatakse.) Poolt on antud 17 häält, wastu — 20 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Järgmine ettepanek on kinniswarade hindamisameti eelarwet vähendada 3.113.800 marga wõrra. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud. (Hüüded: Ära luge da!) Palun weel kord. (Hääletatakse.) Poolt on antud 16 häält, wastu — 25 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Köster'i ettepanek peatükk IV § 2 summat vähendada 120.000 marga wõrra, see on ametsõitude tasu arwel aktsiisi peawalitsuses, kus § 2 on ette nähtud 1.620.000 marga suuruses ja vähendamis-ettepanek on 120.000 marka. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud. (Hüüded: Ära luge da!) Palun weel kord. (Hää-

letatakse.) Poolt on antud 13 häält, wastu — 15 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Juhkam'i esimene ettepanek rahaministeeriumi kesk-asutuse koosseisudest maha arwata kaks nõunikku, arwates 1. juulist ja peatükk I § 1 vähendada 234.000 marga wõrra. (Hääletatakse.) Poolt on 18 häält, wastu — 22 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb ettepanek, vähendada tollipeawalitsuse koosseisusid, arwates 1. juulist ühes palkadekrediidi vähendamisega kogusummas 154.700 marga wõrra. (Hääletatakse.) Poolt on 18 häält, wastu — 22 häält, — seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Köster'i ettepanek peatükk IV § 26 kohta. (Hääletatakse.) Poolt on antud 21 häält, wastu — 4, seega on ettepanek wastu wõetud.

Rahaministeeriumi eelarwe kohta on wastu wõetud suurendus 123 miljoni marga wõrra, nii et rahaministeeriumi lõpusumma sellega on 772.752.800 marka.

Panen rahaministeeriumi korralsed kulud ja koosseisu hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rahaministeeriumi korralsed kulud ja koosseis wastu wõetud.

Eelarwe-komisjoni aruandja **E. Weberman** (loeb):

KAUBANDUS-TÖÖSTUSMINISTEERIAM.

Peatükk I.

Kesk-asutus.

§ 1.	Palgad	4.078.500.—
§ 2.	Ametsõitude tasu	100.000.—
§ 3.	Arstiabi ja toetus	150.000.—
§ 4.	Esitus	60.000.—
§ 5.	Ametnikkude ja teenijate warustus	24.900.—
§ 7.	Juriidiline abi ja kohutukulud	741.500.—
§ 8.	Kantseleikulud	517.000.—
§ 9.	Majapidamine	614.900.—
§ 11.	Sõidu- ja weoabinõud	274.900.—
§ 12.	Liikuw wara	20.000.—
§ 14.	Hoonete remont	100.000.—
§ 90.	Segakulud	25.000.—

Kokku peatükk I 6.706.700.—

Peatükk II.

Kaubandusosakond.

§ 1.	Palgad	2.515.400.—
§ 2.	Ametsõitute tasu	265.000.—
§ 3.	Arstiabi ja toetus	80.000.—
§ 8.	Kantseleikulud	30.900.—
§ 9.	Majapidamine	91.400.—
§ 12.	Liikuw wara	45.500.—
§ 13.	Materjaalide proowimised ja katsed ning tehniliste kawatsuste eeltööd	581.400.—
§ 15.	Kultuuriline toetus	1.850.000.—
§ 82.	Informatsioon	730.000.—
§ 90.	Segakulud	2.000.—
Kokku peatükk II		6.191.600.—

Peatükk III.

Tööstusosakond.

§ 1.	Palgad	3.093.600.—
§ 2.	Ametsõitute tasu	240.000.—
§ 3.	Arstiabi ja toetus	108.100.—
§ 8.	Kantseleikulud	164.000.—
§ 12.	Liikuw wara	93.200.—
§ 13.	Materjaalide proowimised ja katsed ning tehniliste kawatsuste eeltööd	22.000.—
§ 15.	Kultuuriline toetus	626.800.—
§ 29.	Looduswarade uurimine	843.000.—
§ 90.	Segakulud	5.000.—
Kokku peatükk III		5.195.700.—

Kokku kaubandus-tööstusministerium 18.094.000.—

K o o s s e i s u d.

KAUBANDUS-TÖÖSTUSMINISTEERIU M.

Keskasutus.

Juhatus ja kantselei.

Minister	1	36.000.—
Ministri abi	1	28.800.—
Juriidiline nõunik	1	18.000.—
Majanduslik nõunik	1	18.000.—
Kantseleijuhataja	1	15.300.—
Pearaamatupidaja	1	15.300.—
„ abi	1	11.700.—
Käsituseametnik	1	9.900.—
Sekretäär	1	8.700.—
Raamatupidaja	1	8.700.—

Raamatukoguhoidja-tõlk-redigeeriya	1	6.200.—
Wastuwõtja-ametnik-majawalitseja	1	6.200.—
Arweametnik	1	6.200.—
Registraator	1	5.800.—
Wanem kantseleiametnik	1	5.300.—
Masinakirjutaja	1	5.000.—
„	2	4.800.—
„	1	4.500.—
Uksehoidja	2	4.500.—
Käskjalg	1	4.500.—
Alaealine käskjalg	1	3.000.—

Kaubandusosakond.

Juhatus ja kantselei.

Juhataja	1	21.600.—
Kaubanduslik eriteadlane	1	13.500.—
Informatsiooni juhataja	1	15.300.—
Informatsiooni ja propaganda ametnik	1	11.700.—
Sekretäär	1	8.700.—
Wanem teadeteametnik	1	7.700.—
Asjaajaja	1	6.800.—
Teadeteametnik I järgu	1	6.200.—
Registraator	1	5.800.—
Teadeteametnik II järgu	2	5.500.—

Kaalude-, mõõtude ja proowikoda.

Juhataja	1	18.000.—
„ abi	1	13.500.—
Wanem kontrolöör	3	8.700.—
Noorem „	2	6.800.—
Asjaajaja	1	5.800.—
Käskjalg	1	4.500.—

Tööstusosakond.

Juhatus ja kantselei.

Juhataja	1	25.200.—
Juhataja abi	2	21.600.—
Tehniline inspektor I järgu	2	18.000.—
Riiklik marksheider	1	15.300.—
Tehniline inspektor II järgu	1	13.500.—
Kontrolöör	2	13.500.—
Tehnik-joonestaja	1	7.700.—
Registraator	1	5.800.—

Riiklik katsekoda.

Juhataja	1	18.000.—
Eriteadlane	1	13.500.—
Keemik	5	13.500.—
Mehaanik	1	6.200.—
Asjaajaja	1	6.800.—
Käskjalg	1	4.500.—

Patendiamet.

Juhataja	1	16.500.—
Asjaajaja	1	6.800.—
Kantseleiametnik	1	5.000.—

A. Jõeäär (sd.): Põhjustel, mis minu poolt juba enne ette kantud on, esitan järgmise parandus-ettepaneku.

Panen ette vähendada:

KAUBANDUS-TÖÖSTUSMINISTEER-
RIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	324.500.—
§ 8. Kantseleikulud	51.000.—
§ 9. Majapidamine	61.400.—
<hr/>	
Kokku peatükk I	436.900.—

Peatükk II.

Kaubandusosakond.

§ 1. Palgad	256.200.—
§ 8. Kantseleikulud	3.000.—
§ 9. Majapidamine	9.000.—
§ 15. Kultuuriline toetus	750.000.—
<hr/>	
Kokku peatükk II	1.018.200.—

Peatükk III.

Tööstusosakond.

§ 1. Palgad	309.600.—
§ 8. Kantseleikulud	16.000.—
<hr/>	
Kokku peatükk III	325.600.—

**Kokku kaubandus-tööstus-
ministeerium 1.780.700.—**

Häälendamise korra kohta teen ettepaneku häälendada paragrahwide wiisi.

Juhataja **K. Wirma**: Sõna on järjekorras Riigikogu liikmel Weberman'il.

E. Weberman (rhsw.): Kaubandus-tööstusministeeriumi koosseisude juures peatades ei saa tähendamata jätta, et ka selles ministeeriumis teatud kokkuvõttepõhimõtet läbi wiia oleks hea tahtmise juures täiesti võimalik olnud. Wastawad ettepanekud, mis ma, kui komisjoni liige, eelarwe-komisjonis tegin, ei saanud mitte tarwilikku häälteenamust ja sellepärast kordan ma uuesti neid ettepanekuid Riigikogu üldkoosolekul.

Kõigepealt nimetaksin ma kaubandus-tööstusministeeriumi juriidilise nõuniku ametit. Selles ministeeriumis on wõrdlemisi wäikse tegewuse peale waatamata, wõrreldes teiste ministeeriumidega, juriidilise abi ja kohtukulude wäljaminekud ja igasuguste nõunikude koosseisud suuremad kui teistes ministeeriumides, siin on juriidilise nõuandmise peale palju rohkem kulusid ette nähtud, kui seda tarwis oleks. Nii on selles ministeeriumis ametis juriidiline nõunik, peale selle weel juriskonsult ja siis weel majandusnõunik. Pealegi on selle ministeeriumi juriidiliseks nõunikuks praegusel korral isik, kes riigikeelt mitte ei mõista ja kelle ettekanded riigikeelde tõlgib üks eriametnik-tõlk, kes koosseisus ette nähtud. Kuid ka sel puhul, kui see juriidiline nõunik oskaks riigikeelt, tegeliku tarwidusega tema olemasolu ei ole põhjendatud. Nagu teisteski ministeeriumides on ka siin juriskonsult, ta on kindla palgaga ja peale selle saab teatawa tasu kohtuasjadeajamise eest, mis ta ministeeriumi juriskonsultina toimetab. See tasu, mis läinud aasta jooksul juriskonsult on saanud kaubandus-tööstusministeeriumi kassast — ulatab üle 1 miljoni Eesti marga. See on sarnane summa, mida wist wäga palju juriste meil Eestis üldse teeniwad, kuid ministeeriumi juriskonsultil ei ole muidugi teada wõimalus wõetud peale selle ka teisi asju ajada. Selle, Eesti oludes, peab tunnistama, hiigla tasu peale waatamata ei leia see juriskonsult mitte wõimaliku olewat kõigis selles ministeeriumis ettetulewates küsimustes konsulteerida. Näiteks, sama ministeeriumi juures olewa likwideeritawa asutuse asjades nõuandmise, mitte kohtuasjaajamise, waid juriidilise nõuandmise on lubanud oma peale wõtta selle kõrge tasu saaja juriskonsult eritasu eest. Eelarwe juures olewa seletuskirja järele on ta nõus ka nendes asjades sama ministeeriumi konsulteerima sel puhul, kui temale weel antakse 8.000 marka kuus lisatasu. Mina ei leia, et juristile oleks 8.000 marka kuigi suur ja töowääriline tasu, kuid kui juba saadakse ministeeriumi kassast nii kõrget honoraari, mis üle 1 miljoni marga aastas ulatab, siis weel nõuda mõne teatawa küsimuse puhul konsulteerimise eest täiendawat lisatasu, see on juba liiga iseäralik. Wastawa likwideeritawa asutuse eelarwet läbi waadates tehti siis ka sellekoh-

sed muudatused seal. Kuid, kui eelarwe-komisjonis pärast seda ette kanti sarnane juriidilise abi korraldamise wiis, nagu see wälja kujunenud on kaubandus-tööstusministeeriumis, siis pooldas eelarwe-komisjon, kui ka alamkomisjon minu poolt awaldatud seisukohta ja wõeti wastu soowiawaldus, et juriidilise abi korraldamine peaks kõigis ministeeriumides sündima ühisel alusel, ja juriskonsultid peaksid kohustatud olema konsulteerima kõigis küsimustes, mis ministeeriumi piirides ette tulewad ilma, et selle eest weel eritasu saaks.

Kui siis kaubandus-tööstusministeeriumis on sarnane wäga kõrgewäärtuslik juriskonsult, kes niiwõrd suurt tasu saab, siis, minu härrad, oleks üleliigne nõuda weel juriidilist nõunikku. Härra kaubandus-tööstusminister põhjendas eelarwe-komisjonis ja alamkomisjonis selle juriidilise nõuniku tarwidust sellega, et just praegune isik olla wäga wilunud wäljamaal konwerentsidel käimises. Juba Wene ajal olla tema wäljamaa konwerentsidest osa wõtnud. Kahjuks ei aidanud mingisugused wastuwäited ega tõendused, et konwerentsidel käimine iseneest ei ole mingisugune spetsialiteet, mingisugune eriala. Kui räägitakse asjatundmisest, kui räägitakse sellest, et inimene on wilunud mõnel erialal, siis võib sellest aru saada, aga kui kõneldakse, et inimene oskab konwerentsidel käia, ja sellega põhjendatakse ametniku olemasolu, siis tuleb ainult imestust awaldada. Praegusel konwerentside aastasajal korraldatakse terwes Euroopas paljugi konwerentse, mille sarnaseid enne kunagi korraldatud ei ole. Wiimane kui üks saadik on paljudel juhtumistel esimest korda sarnase otstarbega konwerentsil; ei ole teistel maadel kuskil sarnaseid ametnikka, keda peetakse kui konwerentsidel käijaid eriteadlasi, mitte asjatundmise pärast, waid et nende ainuke oskus on konwerentsidel käimine.

Teiseks toodi ka ette, et see juriidiline nõunik olla selleks tarwis, et wastawate seaduseelnõude kohta, nii ütelda, oma arwamist awaldada. Kui sellele seisukohale asuda, siis peaks igas ministeeriumis wastaw arw sarnaseid juriidilisi nõunikka olema ja proportsionaalselt nii palju rohkem, kuiwõrd teised ministeeriumid kaubandus-tööstusministeeriumist oma ülesannete poolest suuremad on. Meie teame

aga, et tegelikult õnneks seda mitte ei ole. On ainult kohtuministeeriumi kodifikatsiooni osakonnas wastawad eriteadlased juriidilised nõunikud. Kui siis selles wäiksemas ministeeriumis pidada kõrgepalgalist juriidilist nõunikku, kes pealegi samal ajal teenib teises ministeeriumis, niisamuti mingisuguse nõuniku koha peal, siis on see üleliigne pillamine riigi-aparaadi korraldamisel. Sellepärast teen mina ettepaneku kaubandus-tööstusministeeriumi koosseisust maha kustutada juriidilise nõuniku koht, seda enam, nagu ma ennem juba siin nimetasin, et see ministeerium on üks neist wähestest, võib olla, ainukene, kellel nii kõrgewäärtuslik juriskonsult on. Ja praegust rasket aega arwesse wõttes, peaks see ministeerium piirduma ühe juriidilise nõuandjaga, juriskonsultiga.

Teiseks teeksin mina ettepaneku kaubandus-tööstusministeeriumi keskasutuses wähenadata koosseisu ühe käsutusametniku wõrra. Niipalju, kui mul alamkomisjoni liikmena wõimalus oli selle ametniku tegewusega tutwuneda, selgus täiesti, et selle käsutusametniku olemasolu võib ainult sellega seletataw olla, millega seletataw oli Wene bürokraatismi „tshinownik osobõh porutshenij“. Mingisuguseid otsekoheseid ülesandeid, mis tema tarwidust koosseisus paratamatuks teeksid, selle ametniku kohta kuidagi moodi leida ei saa. Samuti tuleks ka tõlk-redigeerija- raamatukoguhoidja koosseisust maha kustutada, sellepärast, et just see on see ametnik, kes waid riigikeelt mittemõistwa juriskonsultli pärast ametis peetakse. Kui mina ühes ministriga kaks korda sellest toast läbi käisin, kus see tõlk töötab, siis mõlemal korral küsimise peale, mis see ametnik teeb, selgus, et tema tõlgib neid ettekandeid ja wastawat materjaali, mis nõunikul tarwis. Selle wiimase ettepaneku, seda ametnikku koosseisust 1. juulist arwates maha kustutada, teen mina ainult sel puhul, kui juriidilise nõuniku amet maha kustutatakse. Mis puutub raamatukogu hoidmisesse, siis seisab see raamatukogu ainult paarist riulist koos ja selle jaoks ametnikku pidada, oleks lausa ülekohus. Tema peamet on ikkagi see, et tema selle riigikeelt mitteoskaja ametniku ettekanded Wene keelest Eesti keelde tõlgib ja eestikeelseid materjale Wene keelde tõlgib selleks, et see nõunik nendest aru saaks.

Ma kriipsutaks siinjuures alla, mitte mingisuguse rahwusluse wõi marurahwusluse tunde pärast, waid ametnikkude ja riigikodanikkude seisukohalt, et kõik ametnikud peaks meil ikka riigikeelt oskama. Meil ei ole ju selle wastu waieldud, kui ohwitseride käest nõutakse riigikeele oskamist. Sellepärast ei peaks ka imestatama, kui sedasama nõutakse kõrgema ametniku käest, kes riigikeelt ei taha ära õppida, ehk tal küll selleks 4 aastat juba aega on olnud. Ohwitseridele on antud Eesti keele äraõppimiseks ainult üks aasta, niisamuti on ka Tartu ülikooli professoritelt, kes ometi rohkem eriteadlased on, kui hindamisametnik wõi juriidiline nõunik, nõutud, et nad teatud aja jooksul riigikeeles ettelugemisi peawad hakkama pidama. Ja selle üle ei imesta keegi, ei sise- ega wäljamaal, et seda nõutakse. See on iseenesest mõistetaw. Ei tea miks ei leita sellejuures tarwilikuks, et riigiametnikud keskasutuses räägiks riigikeelt. Kaubandusministeerium jätab üldse niisuguse mulje, et seal räägitakse küll Eesti keelt, kuid see Eesti keel on eestlase kõrwale raske kuulda ja raske aru saada. Ma mõtlen, et kui need, kes okkupatsiooni ajal siin elasid, sellesse ministeeriumi satuwad, siis neile niisugune mulje jääks, et seal weel praegu okkupatsiooni aeg walitseb. Niisõrd harwa on seal kuulda puhast Eesti keelt. Üsna imestama paneb, et kui meie wõime riigikeele oskust nõuda õpetlastelt ja kaitsewäe jõududelt, miks ei peaks seda nõudma ka riigiametnikkude käest, eestkätt aga keskasutustes. Kuid mitte keeleoskuse wõi mitteoskusega ei põhjenda mina oma ettepanekuid kooseisu kokkutõmbamisel, waid sellega, et nende ametnikkude olemasolu pole tingitud tegelikust tarwidusest. Kui oleksid need ametnikud ka eestlased wõi Eesti keelt mõistwad muulased, teeksin sama ettepaneku.

Juhataja **K. Wirma**: Kuulutan weerandtunnilise waheaaja.

Waheaeg algab kell 7.05 min.

Peale waheaega jätkub koosolek kell 7.40 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **K. Wirma**.

Sekretäri kohal abisekretäär **J. Wain**.

5. Koosoleku lõpetamise küsimus.

Juhataja **K. Wirma**: Sõna korra kohta on eelarwe-komisjoni aruandjal rkl. Kornel'il.

Eelarwe-komisjoni aruandja **K. Kornel**: Kaubandus-tööstusministeeriumi eelarwe kohta on Warbriigi Walitsuse poolt esitatud lisa-ettepanek, mida eelarwe-komisjon ei ole weel läbi waadanud; sellega oleks kaubandus-tööstusministeeriumi eelarwe edasiarutamine takistatud. Järgmise ministeeriumi — nimelt haridusministeeriumi eelarwe arutamisele üleminekut takistab see asjaolu, et selle komisjoni aruandja haige on. Sellele järgnewa kohtuministeeriumi eelarwe aruandja ei wiibi Tallinnas. Kõike seda silmas pidades teen ettepaneku tänast koosolekut lõpetada.

Juhataja **K. Wirma**: Sõna ettepaneku kohta on Riigikogu liikmel Johanson'il.

L. Johanson (sd.): Leian selle ettepaneku täiesti põhjendamata ja ebamäärase olewat. Alles hiljuti, wiimasel wane-matekogu koosolekul, arutati nende seaduste nimekirja, mis tuleks enne suwewaheaega wastu wõtta. See nimekiri on wäga pikk ja selles nimekirjas on terwe rida wäga tarwilikka seadusi, mille wastuwõtmist peaks kiirustama. Eelarwe on senni takistanud nende seaduste juurde asumist. Eelarwe arutamisega tuleks, et teiste seaduste päewakorda wõtmist võimaldada, kiirustada. Kui aga hakatakse eelarwe arutamist nii korraldama, nagu härra Kornel ette pani, siis wõib oletada, et eelarwe arutamine weel kolm kuni neli nädalat kestab, wõib olla isegi üle kuu aja. Aruandjad peaksid siin olema ja oma wastutustunnet teadma. Kui aruandjat kohal ei ole, annab komisjoni esimees aru. Niikaua kui uus walitsus ei ole walitud, peab wana oma kohuseid täitma, sest walitsus tegelikult teeb weel tööd, peab koosolekuid, arutab asju, mille kohta tehakse protokollid ja täidetakse tema otsuseid. Kui aga walitsus siia ei tule, siis pole see muud, kui lihtsalt saboteerimine ja meelega waldus walitsuse pool. Walitsus peaks aru saama, mis riigi huwides tarwilik ja peaks tulema oma eelarwe koosolekutele.

Mis puutub sellesse väitesse, et puuduvad ministeeriumide esitajad, siis ei ole ka see põhjendatud. Mina näen seal (näitab käega nende istete poole) pea kõigi ministeeriumide esitajaid, kui ka ministrite abisid, kes wõiwad väga hästi eelarwe arutamise puhul siia tulla, ning seletusi anda. Nii ei ole mingisugust takistust koosoleku jätkamiseks.

Juhataja K. Wirma: Sõna ettepaneku kohta on Riigikogu liikmel Soots'il.

J. Soots (põl.): Minule näib ka, et koosoleku lõpetamise ettepanek ei ole küllalt põhjendatud. Eelarwe arutamine on Riigikogu enese õigus ja kohus. Eelarwe ei ole enam mitte walitsuse eelarwe, waid komisjon on ta wastu wõtnud, on teda parandanud, suurendanud ja vähendanud, millega walitsus igakord nõus ei ole olnud. Nii ei ole ta enam walitsuse, waid komisjoni eelarwe, ning iga komisjoni aruandja peab komisjoni seisukohta eelarwe suhtes kaitsema. Kui ühe ministeeriumi kohta ei ole aruandjat kohal, siis teise ministeeriumi aruandja on ikkagi kohal. Näiteks, näen mina härra Linnamägi, tema on siseministeeriumi eelarwe aruandja, tema wõib praegusel silmapilgul wälja astuda ja siseministeeriumi eelarwet kaitseada. Meil on praegu sarnane seisukord, et ministrid eelarwet ei saa kaitseada, meie kriisitamise tõttu. Meie hakkasime eelarwega enne jõuluid peale, ja nüüd on juba maarjapäew käes, aga meie pole eelarwega lõpul. Walitsust meil ei ole ja kuidas meie siis edasi saame, kui meie jagame seda waadet, et eelarwet peab kaitsema walitsuse esitaja. Kui täna ühe wõi teise ministeeriumi aruandjat kohal ei ole, siis mõne teise ministeeriumi aruandja ikkagi kohal on, ja sellepärast tarwis tööd jätkata.

Eelarwe-komisjoni aruandja **K. Kornel:** Härra Johanson'i ütelsest paistis wälja, nagu tahaks minu ettepanek sinna poole sihtida, et eelarwe arutamist aeglaseks teha. Seda ei ole mina mitte tahtnud kätte saada, waid asjaolud on sarnased, et eelarwe asjalik edasiarutamine wõimatu on. Härra Johanson ütleb, et wõiks wahest komisjoni esimees esineda, aga mina rääkisin juba sellest haridusministeeriumi alamkomisjoni esimehega ja tema ütles, et kõik materjal on aruandja käes ja temal

sellepärast wõimalik ei ole esineda. Sama lugu on ka kohtuministeeriumiga, mille aruandja ühtlasi alamkomisjoni esimees on ja praegu Tallinnas ei wiibi.

Mis puutub härra Soots'i ütelse, et see ei olla mitte tähtis, kas praeguse eelarwe arutamise juures walitsus on wõi mitte, kuna eelarwe-komisjon wastu walitsuse tahtmist muutusi ette on wõtnud. Juba oma eelarwe-kõnes tähendasin, et eelarwe-komisjonis on küll suurendamisi wastu wõetud, millega walitsus täiesti päri ei olnud, sedasama wõib ütelda ka vähendamiste kohta, kuid oma kogusummas ei tee need muudatused kuigi palju wälja. Igatahes peaks walitsusel küllalt põhjust olema eelarwet ka sarnasel kujul kaitsta. Härra Soots ütles, et siseministeeriumi esitaja olla siin, kes wõiks selle ministeeriumi eelarwet ette kanda. Mina pöörasin ka wastawa aruandja poole ja tema ütles, et tal ei olla materiaale kaasas ja tema sellepärast ette astuda ei saa, kui ta wahepeal peaks oma arwamist muutnud olema, siis on see iseasi. Mina omalt poolt katsusin kõik teha, et täna eelarwe arutamine takistamata wõiks edasi minna, kuid praegu mina leian, et meie waewalt teda edasi arutada wõime.

O. Gustawson (is.): Ma olen rkl. Kornel'i ettepaneku poolt ja seda järgmistel põhjustel: Wõib ju küll õige olla härra Johanson'i wäide ja härra Soots'i arwamine, et meil eelarwe arutamine sarnasel wiisil pikale kipub wenima, aga ma leian ühtlasi, et ei saa küsimust wõtta waid sellelt seisukohalt wälja minnes, kui ruttu eelarwet arutada, waid palju enam, kuidas seda teha. Nüüd on aga lugu nõnda, et kui tahetakse täitsa juhuslikult ükskõik millise ministeeriumi eelarwe ilma pikema jututa arutamisele wõtta, siis korralikku tööd siin tõesti mitte teha ei saada. Ma arwan, et siin tähtis on mitte ainult see, et aruandja ennast tarwilikult ette walmistada wõiks, waid ka see, et igale Riigikogu liikmele antaks wõimalus ennast ette walmistada wõida iga ministeeriumi eelarwe wastu. Kui asutakse seisukohale, et sellega palju wõidetakse, kui 2—3 ministeeriumi eelarwe ühe õhtuga umbropsu läbi wuristatakse, siis eksitakse rängalt. Sellepärast toetan mina härra Kornel'i ettepanekut eelarwe arutamist täna katkestada, et anda Riigikogu liigetele wõimalus järjekordse mi-

nisteeriumi eelarwe materjaalidega wahepeal tutwuneda.

Juhataja **K. Wirma**: Ettepanek on tehtud koosolekut lõpetada. (Hää-

letatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud. Lõpetan Riigikogu koosoleku. Koosolek lõpeb kell 8 õhtul.

Algkirjale alla kirjutatud:

Riigikogu abiesimees **K. Wirma**.

Abisekretäär **J. Wain**.